

ליות רצונית שיוצאות מכוח אל הפועל כמו הפעולותינו אנו. כל האורגניזם הוא קבוצה של רצונות חלקיים הנכנעים לרצון אחד כללי שהוא השלטין המרבי. כו' העומד על נבס במרכז העצבים, חש את צרכיהם ומספק עליהם. העובדה האוביקטיבית המתרחשת במציאות בעת ההרגשה היא יציאת הרצון של איזה רצונות חלקיים של האורגניזם (או אם נדבר בלשון החושים, אטום אחד או הרבה מאטומי המוח) מן הכוח אל הפועל, המעוררת ברצון הכללי רגש של הפקת רצונו (עונג) או אי-הפקתו (כאב). הגנה התפתחה ההרגשה, שני הרגשים האלו, העונג והכאב, הם לפי דעת שיינבוים, המקור היחיד אשר ממנו יצאו כל ההרגשות של חמשת חושינו, שהם מיני כאב או עונג, שקבלו עליהם לבושים וגונים שונים.

באופן כזה ע"י ההשערה, שיסוד כל החיונות הוא הרצון ועל פי ההנחה על דבר התחלקות הרצון לכללי ופרטי, מישב שיינבוים את השאלה על אידות מוצא ההרגשות. כה חוכן, לפי דעתו, גם סבת הקשר התמידי שבין ההרגשה והתנועה: כי מאחר שמוצא ההרגשה הוא מהתנגשות של שני רצונות, הכללי והחלקי זה בזה, ומאחר שהוצאת הרצון אל הפועל מצטיירת לנו תמיד בתנועה, הנה בכל מקום שיש הרגשה יש התנגדות ליות איזה רצון ובכל מקום שיש רצון יש תנועה, נקח, למשל, את הרגשת האור. חכמת הטבע תראה לנו בזה של"שלת ארוכה של תנועות, תחלטה תנועת נלי האיתר וסופה תנועת המוליקוליים שבמוח; אך ההשקפה הזאת לא תביא אותנו לעולם לירי הבנת הרגשה, אולם אם נבין, כי מה שנראה לנו בתור תנועה היא באמת התנגדות רצון פועל והחח תנועות נלי האיתר נצני פעולה איזה רצונות של האייאני, המכונים בסינו בשם אטומי האיתר, הפועלים על הרצונות החלקיים של האני שלנו, המכונים מוליקולי מוח הראשי, או נבין כי על ידי ההתנגשות של הרצונות השונים האלה הולך בנו ההכרה של אי-הפקת הרצון או הפקתו, וההכרה הזאת, בהיותה רק הכרת של רצון חלקי ובעתה הרבה דוגות למטה מרצוננו הכללי, הפועל והעומד בחיינו הנוכחים בשורה הראשונה ובו יתרכנו כל הכרז תינו ושאיפותינו, תקבל עד הניעה להרצון העליון הזה, צבע וגוון אחר ותחלטה לו בדמות הרגשה, אשר נכנה בשם אור, וכן הוא הדבר כשאר כל ההרגשות (ע' 116).

אלה הם רק ראשי פרקים של שיטת המנוח, אנב הרצונו את השקד סותיו הוא, מוסר שיינבוים לקורא ידיעות רבות על תורות פסיכולוגיות ופילוסופיות של זמננו, איזו היה ספר כזה יוצא באחת משעות אומות העולם, היה מעורר בודאי וכוזים, שאלות ותשובות, והה נעשה לקנין הרבים, אנחנו עברנו עליו בשתיקה, אכן, קשה הדרך של יצירת ספרות מדעית-כללית בשפתנו.

רינו ברוב

והסגולותנו התמידית אל האייאני חסרוב איתנו, צריכים אנו לחזור את המושגים האלה למקור מוצאם ולהבין את התוכן הצעון כם. שנית עלינו להתייבונן, כי מהותם של האוביקטים השונים, שנראים לנו כממלאים את המקום, אינה ידועה לנו לגמרי וכפ מה שאנו משיגים מהם בעזרת החושים, המה לבושים חיונים, שאנחנו בעצמנו הלבשנו אותם, שלישיית, שהענין היחיד המושג לנו ע"י הכרה בלתי אמצעית, היא הכרת הסוכי יקט את עצמו בתור רצון פועל ונפעל, הכרה, הכלולה בהודיעות ההתחליות, אני פועל ואני נפעל והמכילה בחוכה את הכרת מציאותו של האייאני או האוביקטי.

הדברים אשר מכיא שיינבוים כאן כסעף שלישי, מוסיפים קו מציין ומיוחד לפילוסופיה שלו: הפילוסופיה הזאת הותרת למצוא את דרכה אל האוביקט, דיקרט היה אומר: אני הושב, לזאת אני נמצא. שיינבוים אינו מסתפק במשפט-טוטצא זה, שכן מוכיח הוא רק את מציאות האני ולא את מציאות העולם, וגדולה על כן הסכנה שנשאר כלולים בתוך יצמנו כתורת הסוליסטיס-מוס המאמין רק במציאות האני בלבד ומכויש את מציאות הוולת (שיינבוים מתרגם סוליסטיסמוס, אני ואספי עורדי), את הדרך מן הכלא של האני אל המציאות של העולם, רואה שיינבוים בזה, שאנו לא רק יצרים פועלים, כי אם גם יצרים נפעלים, כשם שמביאותנו הידיעה, אני פועל לירי הכרה של מציאותנו אנו, כך מביאה אותנו הידיעה, אני נפעל לירי הכרה בלתי אמצעית של מציאות העולם, האייאני, האוביקט הפועל בנו, כוח זר מתפרץ לתוך נכולנו, איננו מכירים את מהותו של הכוח הזה, אבל את ידיעה מציאותו אנו קונים לעצמנו ע"י הידיעה, אני נפעל, על ידי הוצאות רצוננו מן הכוח אל הפועל במשך זמנים שונים שלרנלן אנו באים במגע עם אוביקט זה או אחר, אנו מניעים אחרי התפתחות ארוכה במשך רכוא רכבות דורות, לירי הכרז שיש בנינו ובין האוביקטים וכן בין האוביקטים בינם לבין עצמם איזה יחס המתפעל ומשתנה לרגלי הפקת רצוננו, היחס הזה הוא המרחק, כלומר המקום, מה הם האוביקטים כשהם לעצמם ומדו היחס האמור כשהוא לעצמו, את האח אין אנו יודעים, המרחקים הם רק סימני-יחס שבין הדברים החיוניים, המורים לנו על מציאות איזה יחוסים מקבילים להם בין האוביקטים של העולם החיצון וגם יתנו לנו יכולת למדוד אותם, אך בכל זה ישארו תמיד רק סימנים גרידא לאיזה מסומן נעים בלתי מושג, כי מצינים המה לנו רק את ההווה והכמות, אבל לא את האיכות והמהות (ע' 117).

אולם על פי נורה שזה צריכים אנו לבוא לירי מסקנה, כי האוביקטים מתוצה לנו המה רצינות כמונו והתנועעות שאנו רואים ביניהם הנה ניכר הפע

השקפת העולם של א. י. שיינבוים

למטה, הוניחו את שאלת ההרגשה ופסי-רוח בספרות כללית (ע' 48). כאן בא שיינבוים להשלים את תורותיהם, דוקר הטבע דיבוא רייסון (Dubois Raymond) העמיד בהרצאתו הידועה על חידות העולם ועל נבולות מדע הטבע את שאלת ההרגשה בצורה זאת: איך התהפך תנועה מיכנית להרגשה? העצבים מקבלים דחיפה מיכנית מן החוץ, מן האור, האויר וכ"ו והפרוצס הכימי הנוצר בהם ע"י זה הלא גם הוא תנועה ותנועת האטומים וכדומה) ובכל זאת תוצרנה מן התנועה הזאת הרגשות של מישוש, ראייה, ריח, טעם וכיוצא בהן, מה הוא המעבר בין תנועה ובין ההרגשה הנוצרת מתוכה? שיינבוים משתדל לפתור את הפרובלימה ע"י כך, שהוא ממעיט את המרחק בין התנועה ובין ההרגשה, בקרבו את התנועה להרגשה, אם יעלה בירינו להראות שגם התנועה היא בעצם דבר נפשי, אוי תבוטל השנייה אשר בין המיכניסמוס שבתנועות ובין החיים הנפשיים היוצאים על ידי התנועות, וההרגשה תחדל להיות הידה בעינינו, על כן בא שיינבוים לירי פתרון כזה: שתי ההופעות — התנועה וההרגשה — אינן שונות זו מזו, כלומר התנועה אינה עובדה מיוחדת הנורמת לעובדה שניה, שהיא הופעת ההרגשה, כי מונחת בעיקרן רק עובדה אחת, אך מפאת שאנו משיגים את העובדה הזאת מנקודות-ראות שונות נראות הן לנו בשתי צורות נבדלות (ע' 49-60, 90, 111).

מה שנראה לחושים כתנועה הוא, כשהוא לעצמו, באמיתותה של המציאות, יציאת הרצון מן הבת אל הפועל, ההשערה הזאת — כותב שיינבוים (ע' 88) שעד כמה שידעתי לא שעררה מי שקדי מוני, נראית זרה ומתמיהה בראשית ההשקפה, אך היא מתאמת לנו יותר ויותר כל כמה שנרבה להתבונן אל המציאות הסובבת אותנו ונבוא עד הקר יסודי הכרתנו, ראשית דבר, עלינו לכטל את הקסם של ציורי המקום והתנועה כדברים ממשיים תנתנים לנו על ידי חושינו, קסם, שקסמו לנו התפתחותנו

הספר, יסודי המציאות וההכרה נסיון להתיר איזו חידות מהודות העולם (תוענו) של א. י. שיינבוים — איננה זיל, אשר הלך לעולמו בשבוע זה, יחשב כאחד הספרים הפילוסופיים הטעי טיס בספרות העברית של הדור האחרון, אשר נכתבו מתוך ידיעה עמוקה של הספרות המדעית של העמים, היה זה נסיון להעביר את חוכות המדע-פילוזופי מופי אלינו, לעורר אצלנו את הפרז בלימות אשר מסכיבן רועש העולם אצל עמים אחרים, פרובלימות היחס בין הנשמה והגוף בין האני ובין זולתו, בין ההכרה ובין הרצון, ולהביע את הפרובלימות האלה אצלנו בשפת המדע של זמננו — והנסיון הזה נכשל, הנקורת העברית עברה בשתיקה על הספר, רק עתון ציוני רוסי הודיע על הופעת הספר ויעץ למחברו לא לכתוב על דברים כגון אלה בעברית!

אנסה בשורות הבאות לתאר את השקפה עולמו של המנוח, כאשר התי כטאה בספרו נחוץ מספרו אשתמש כמכתב שערך אלי ואשר בו סכם את עיקרי השקפותיו, שיינבוים הלך בעקבות שופנהויאר; גם בשבילו הרצון הוא אבי כל החיונות, הרצון מסעם בנו, הרצון הוא גם המהות הפנימית של העולם החיצוני, לעולם ההרגשות הנמצא בינינו ובין העולם החיצוני, לאותו העולם עשיר-הננים המסובב אותנו — אין מציאות בפני עצמו, דומה הוא העולם הזה של צבעים, הצלילים והריחות לקו הנמצא בין שני שטחים, שכל מציאותו היא מציאות-נבול, קו שאין לו רוחב, שייני בום משתדל לשכלל את הפילוסופיה של הרצון, כמו שמצא אותה אצל שופנהויאר ואצל אדוארד הרטמן, עיקר שאיפתו לפתור את שאלת ההרגשה (הרגשת הצבע, הרגשת הצליל וכ"ו) ולהראות כיצד אפשר להבין את ההרגשה נשה מתוך השפעה הרדית של הרצונות הפועלים זה על זה, שופנהויאר והרטמן מסאת ש דפו איר השנה שלמה המקד סת את כל ההווה וחתרו למצוא מענה על כל השאלות של מה למעלה ומה